УДК 336.7 (477)

ПРИХОДЬКО В.О.
магістрант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
КУЗЬМИНСЬКИЙ В.З.
к.е.н., доцент, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку банківського сектора характеризується розширенням обсягів і структури грошового обороту, ускладненням розрахунків, необхідністю уникнення фінансових ризиків і налагодження дієвого контролю за системою грошового обігу в Україні. Виконання таких складних завдань може бути забезпечено суттєвим розширенням різних видів банківських послуг, що надаються банками суб'єктам економіки.

Однією із таких послуг є створення систем електронних платежів і розрахунків. В Україна вже створено систему електронних платежів Національного банку України, окремі банки використовують деякі елементи, зарубіжних платіжних систем та запроваджують власні системи.

Сьогодні у світі є велика кількість різноманітних платіжних систем, побудова яких, роль, технологія функціонування та кількісні характеристики в економіці країн суттєво відрізняються.

Значним є внесок у розробку питань функціонування платіжної системи України вітчизняних вчених-економістів В.А. Ющенка, А.С. Савченка, В.П. Страхарчук та інші. Але в їхніх працях досліджуються або окремі елементи функціонування платіжних систем або дія цих систем на певних етапах економічного розвитку.

Платіжні системи України потребують подальших наукових досліджень і розробок. Зокрема актуальною сьогодні є розробка теоретичних пропозицій і рекомендацій з удосконалення функціонування системи електронних платежі (СЕП) , системи термінових переказів (СТП), національної системи масових платежів (НСМЕП).

Саме система електронних платежів забезпечую життєдіяльність банківсько системи України, є необіжною умовою для успішного розвитку ринкової економіки нашої держави.

У зв'язку з цим, актуального значення набуває вирішення проблеми вдосконалення платіжної системи України с урахуванням зарубіжного досвіду.

Платіжні системи є основним каналом, яким можуть передаватися потрясіння на внутрішніх та міжнародних грошових та інших ринках, і якщо ризики належним чином не стримуються – провокувати системні кризи, загрожуючи стабільності цих ринків. Тому ефективність, оперативність, економісність, надійність, безпека та зручність – це основні вимоки як до платіжної системи окремої країни, так і до світової фінансової системи загалом.

На мою думку, лише електронні платіжні системи, які використовують найсучасніші досягнення техніки і технологій, можуть задовольнити поставлені вимоги. Саме система електронних міжбанківських переказів забезпечує

життєдіяльність банківської системи України, та є необхідною умовою. Для успішного розвитку ринкової економіки нашої держави.

Національний банк України опублікував Звіт з оверсайта (нагляду) платіжних систем, який є одним із ключових інструментів забезпечення фінансової стабільності.

У Звіті НБУ зазначено, що на кінець 2018 року в Україні функціонувало 42 внутрішньодержавні та міжнародні платіжні системи, створені резидентами та нерезидентами, а також дві системи, створені Національним банком.

Також минулого року на український ринок зайшла найбільша у світі за кількістю емітованих платіжних карток міжнародна платіжна система UnionPay International (платіжна організація UnionPayInternational Co., Ltd., Китайська Народна Республіка). Крім того, зареєстровано нову міжнародну платіжну систему та ще дві внутрішньодержавні платіжні системи розширили перелік послуг та стали міжнародними.

Національний банк України у звіті зазначає, що починаючи з 2018 року регулятором істотно посилено вимоги до учасників платіжних систем та операторів послуг платіжної інфраструктури. Надалі, відповідно до міжнародних стандартів, функції нагляду буде розширено на інфраструктури фінансового (зокрема, фондового) ринку, які традиційно у світі вважаються системно важливими для економіки країни. В Україні це центральний депозитарій цінних паперів (наразі – Національний депозитарій України) та центральний контрагент (на сучасному етапі частково ці функції виконує банк ПАТ «Розрахунковий центр»).

Як наголошується у Звіті, за результатами діяльності 2018 року єдиною системно важливою платіжною системою в Україні залишається Система електронних платежів (СЕП НБУ). До категорії соціально важливих платіжних систем увійшли п’ять платіжних систем: Поштовий переказ, FORPOST, MasterCard, Visa, Western Union.

Першою платіжною системою, яка була оцінена Національним банком на відповідність міжнародним стандартам, стала СЕП НБУ, що є єдиною системно важливою платіжною системою в Україні. Її оцінювання відбулося у 2015 році.

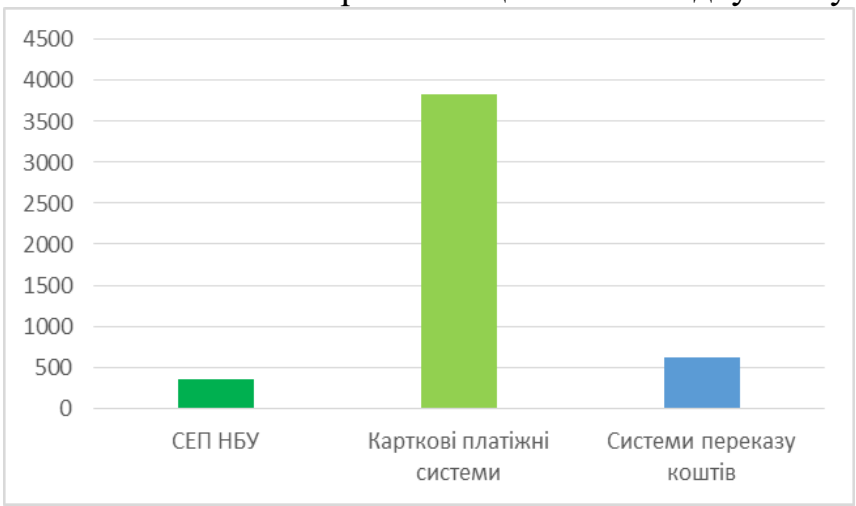

Рис. 1. Обсяг платежів і переказів у межах України у 2018 році, млрд грн

Як зазначає НБУ, цього року планується здійснення тематичного оцінювання окремих аспектів діяльності СЕП НБУ.

Минулого року Національним банком було проведено тематичне оцінювання внутрішньодержавної платіжної системи «Фінансовий світ», платіжною організацією якої є ТОВ «Українська платіжна система». Ця система з 2015 до 2018 року входить до категорії важливих платіжних систем. За результатами її оцінювання Національний банк розробив та направив рекомендації стосовно управління безперервністю діяльності цієї системи.

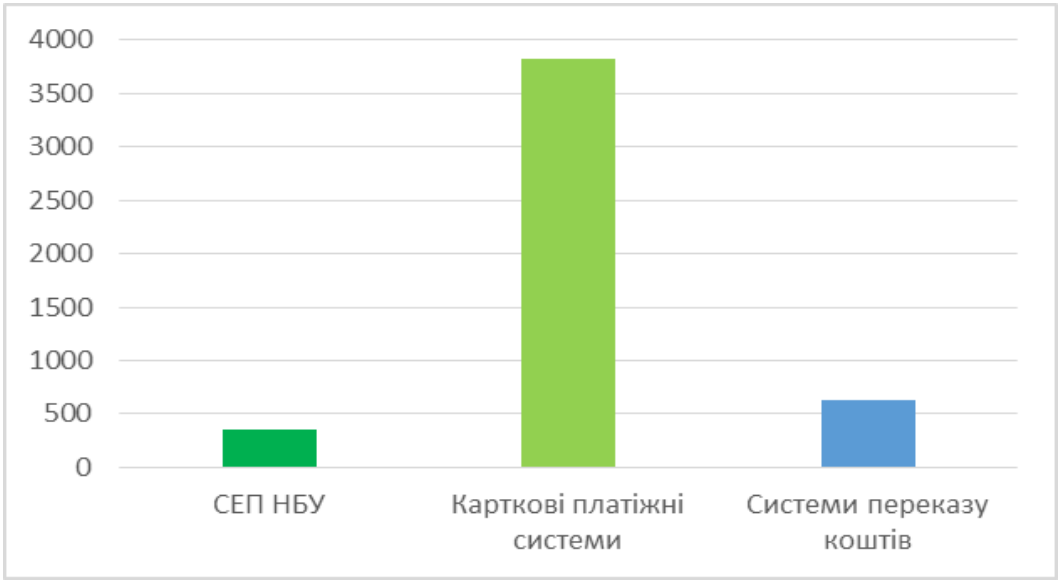

Рис. 2. Кількість платежів і переказів у межах України у 2018 році, млн шт.

Навантаження на платіжні системи зростає разом із темпами розвитку ринку платіжних інструментів, зокрема, платіжних карток.

Станом на 01 січня 2019 року кількість платіжних карток, емітованих українськими банками, становила 59,4 млн шт., з яких 62% (або 36,9 млн шт.) – активні платіжні картки.

З початку 2018 року кількість активних платіжних карток зросла на 6%. Водночас кількість активних платіжних карток з безконтактною функцією зросла на 44% (з 2,7 млн шт. до 4,0 млн шт.).

Станом на 01 січня 2019 року кількість активних карток у платіжній системі «MasterCard» становила 26,0 млн шт., у «Visa» – 10,5 млн шт., у НПС «ПРОСТІР» – 0,5 млн шт. Мережа платіжних терміналів у 2018 році зросла на 18% та станом на 01 січня 2019 становила 297,3 тис. шт. Таке зростання відбулося шляхом збільшення кількості торговельних платіжних терміналів: із 232,1 тис. шт. до 279,0 тис. шт. (на 20% у порівнянні з початком 2018 року). Кількість банківських терміналів, навпаки, знизилася на 7% і становила 18,3 тис. шт.

Водночас популяризація таких інноваційних сервісів, як Apple Pay та Google Pay стимулює розвиток безконтактної платіжної інфраструктури.

Станом на 01 січня 2019 року вже 79,4% пристроїв торговельної мережі країни забезпечують можливість здійснення безконтактної оплати (або 221,5 тис. шт.).

У підсумку зазначу, що в Україні здійснюється спільний оверсайт між центральним банком Бельгії та Національним банком (на підставі відповідного меморандуму) щодо платіжної системи MasterCard, через яку виконується близько 70% безготівкових карткових операцій в Україні.

Список використаних джерел:

1. Розвиток платіжної системи України [Електронний ресурс] // Освіта.ua. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/bank/20768/

2. Аналіз сучасного стану Національної системи масових електронних платежів і перспективи її розвитку [Електронний ресурс] // allbest. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://allbest.ru/o-2c0a65635b3ac68b4c53b89521206c37.html

3. Особливості розвитку ринку електронних платіжних систем в Україні [Електронний ресурс] // МДУ. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://economyandsociety.in.ua/journal/19_ukr/146.pdf

4. Послідовність здійснення операцій за допомогою пластикових смарт-карток [Електронний ресурс] //. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://works.doklad.ru/view/zDffvjgM6QE.html

5. Підходи класифікації платіжних систем в Україні [Електронний ресурс] //. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2018/15.pdf